

International Forum on Intercountry Adoption & Global Surrogacy VI* Prevenir l'explotació i promoure l'equitat: Resultats del Fòrum Internacional sobre Adopció Internacional i Subrogació Global¹

Els preparatius del Fòrum Internacional d'agost de 2014 sobre Adopció Internacional i Subrogació Global varen tenir lloc enmig de polèmiques notícies com la mort de Hana Williams, una nena de 13 anys procedent d'Etiòpia, a mans dels pares adoptius

nord-americans, i el 'retorn' de nens adoptats. Als països d'origen, aquest tipus d'històries incrementaven les preocupacions i conduïren a la suspensió de l'adopció internacional a la República Democràtica del Congo i a Kenya. Al mateix temps, l'aban-

* Finalitzem aquest mes la sèrie iniciada en el número 75, en què estem traduint i publicant resums dels informes finals de cadascuna de les àrees temàtiques de l'[International Forum on Intercountry Adoption & Global Surrogacy](#). L'esdeveniment, que va reunir experts de diferents països, tenia com a objectiu analitzar les normatives, pràctiques i problemàtiques lligades a aquests dos fenòmens per tal d'informar les decisions de les autoritats centrals signants del Conveni de La Haia sobre Adopció Internacional i de la Comissió especial de la Conferència de La Haia. Les imatges que acompanyen el text corresponen a les jornades de treball del fòrum.

¹ Aquest text és una versió abreujada de l'article que es publicarà a la revista [Adoption & Fostering](#), Volum 40, Núm. 1, el març de 2016.

Direcció publicació:
Diana Marre
i Beatriz San Román
Continguts d'aquest número:
Kristen E Cheney
Imatge de portada:
Miguel Gaggiotti
Coordinació:
Victòria Badia
Traducció:
Victòria Badia
Difusió:
Maria Galizia
Subscripció i contacte:
gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

Amb el suport de:

donament d'un bebè amb la síndrome de Down nascut a través de subrogació comercial a Tailàndia, va suggerir la necessitat d'examinar amb atenció també la creixent pràctica de la gestació subrogada comercial internacional. Tots aquests esdeveniments eren clars exemples dels desafiaments que plantegen l'adopció internacional i la subrogació global, fent d'un fòrum internacional on discutir sobre aquests temes quelcom important i urgent.

En aquest article exposo sumàriament les principals conclusions generals del Fòrum. En primer lloc, descripció dels antecedents, els objectius principals, l'organització del Fòrum i la discussió dels temes centrals. Finalment, presento les recomanacions més importants sorgides durant les deliberacions en tant que recomanacions per a una millor conservació de la informació pre i postadopció i en la subrogació; l'aplicació de la subsidiarietat i la rendició de comptes per part de les agències per assegurar l'equitat i els drets de tots els involucrats en els acords d'adopció i de subrogació internacional són importants per a altres acadèmics, activistes i polítics.

Antecedents del Fòrum i Objectius

La Conferència de La Haia de Dret Internacional Privat (COHADIP) va redactar, el 1993, el Conveni de La Haia relatiu a la Protecció del Nen i a la Cooperació en matèria d'Adopció Internacional (CH) per tal de proporcionar estàndards globals per a les adopcions internacionals basats en els drets dels nens i nenes. No obstant, 20 anys després de la implementació del Conveni de La Haia, segueixen vigents moltes preocupacions sobre adopció internacional. Tanmateix, la Comissió Especial del 2010 determinà que les preocupacions emergents de l'increment de les pràctiques de subrogació internacional no podrien ser resoltes pel Conveni de La Haia. La Conferència de La Haia ha publicat diversos documents que analitzen aspectes relacionats amb la parentalitat i els acords en subrogació internacional per explorar la possibilitat de promulgar una convenció separada que reguli la subrogació global.

A la llum d'aquestes qüestions i de la IV reunió de la Comissió Especial de la Convenció de La Haia planejada pel juny de 2015, el Fòrum es va organitzar perquè a través del treball conjunt d'acadèmics i professionals es reunissin evidèn-

cies sobre els problemes relacionats amb l'adopció internacional i/o les millors pràctiques, especialment aquelles que poden informar a la Conferència de La Haia, a les Autoritats Centrals i als polítics internacionals responsables sobre l'últim estat del coneixement en matèria d'adopció internacional i subrogació.

En el Fòrum participaren aproximadament 80 acadèmics, activistes i investigadors de 30 països diferents.

Temes Principals del Fòrum

Què implica l'ús d'un concepte?

Qüestions terminològiques

La terminologia va ser un punt de partida important per establir les regles bàsiques de discussió en el Fòrum, especialment pel que fa a les persones involucrades en l'adopció internacional i en la subrogació global. Com ha assenyalat Sarah Hrdy, tota criança involucra processos físics i corporals i, en aquest sentit, són "biològics". El terme "mare biològica", d'altra banda, fa referència a aquestes dones exclusivament des del punt de vista del Nord Global, com aquelles que "sols" donen a

llum mentre que d'altres poden arribar a ser "veritables" mares. Al seu torn, Marcy Darnovsky i Diane Beeson assenyalaren que termes com "mare de naixement" i "mare gestant" reconeixen explícitament l'aspecte maternal del rol de la dona. Altres termes, com "portadora gestacional", segons Beeson, fan la maternitat i, fins i tot, la persona menys visibles. Això condueix a la pregunta de qui determina qui és el pare o mare d'un nen o nena adoptat o subrogat –a nivell legal, social o emocional– en tant que implica relacions de poder global. Quelcom similar succeeix amb les etiquetes amb les quals es descriuen els nens i les nenes en adopció internacional, les quals sovint congelen les persones adoptades en el temps en una perpètua infància.

També hi ha la pregunta de què s'entén per "necessitats especials" i com aquesta etiqueta pot afectar les persones adoptades. Segons les agències i autoritats centrals, el concepte podria significar qualsevol cosa, des de malalties permanents fins a condicions mèdiques debilitants per a nens o nenes que han estat institucionalitzats o el fet de ser considerat relativament gran per a l'adopció.

Hi va haver també desacord entorn de si la subrogació ha de ser vista com una "feina". Considerar o no la subrogació comercial com una forma legítima de feina – igual que els nens nascuts per subrogació poden ser vistos com a "mercaderies"–, comporta serioses implicacions sobre com ha de ser regulada aquesta pràctica. Com va assenyalat A. Pande, acceptar la subrogació com una feina podria capacitar les dones per exigir salaris més elevats, millors condicions i protecció laboral. No obstant això, molts dels qui van participar en el fòrum qüestionaren on acaba aquesta consideració, ja que si entenem la subrogació comercial com una forma de treball, el bebè és un producte? En altres paraules, la subrogació comercial seria una feina vinculada al sector serveis o una forma de producció? Des de la perspectiva de Darnovsky i Beeson, si els acords de subrogació no són vistos com una venda de bebès, el pagament a les gestants no hauria de dependre de l'èxit de l'embaràs o la salut del nen o nena.

Mentre que no hi va haver acord entre els qui participaven sobre els termes apropiats, sí hi va haver un acord general en què el llenguatge i el vocabulari són

aspectes importants perquè emmarquen els debats. Per tant, caldria examinar acuradament les raons particulars per a l'elecció de certs termes en lloc d'altres i apropar-se respectuosament a les diferents posicions i perspectives de les persones involucrades i afectades per l'adopció internacional i la subrogació.

Sinergies i diferències entre adopció i subrogació

El fet de reunir experts en adopció internacional i en subrogació va crear un terreny fructífer per a l'intercanvi d'experiències i lliçons apreses. Com varen manifestar Darnovsky i Beeson, el treball dels quals s'havia centrat fins aquell moment en qüestions relacionades amb la maternitat subrogada, va ser profundament apreciada l'oportunitat d'interactuar amb experts en adopció internacional i aprendre de les seves experiències. Al mateix temps, aquells qui havien treballat fonamentalment en les àrees temàtiques relacionades amb l'adopció internacional des de les ciències socials o el treball social, apreciaren significativament l'intercanvi amb els qui, vinculats a la subrogació global, procedien de les ciències mèdiques,

la bioètica i les ciències jurídiques. Com que la subrogació internacional és un fenomen molt més recent que l'adopció internacional, el Fòrum proporcionà una bona oportunitat per a discussions paral·leles i punts de partida.

Mentre que alguns dels participants experts en subrogació assenyalaren que l'Informe de la Conferència de La Haia del 2014 sobre subrogació no emfatitzava suficientment els drets de les dones –la seva vulnerabilitat a l'explotació; la falta de representació legal independent; les conseqüències mèdiques, psicològiques i socials– altres estaven preocupats per la marginalitat dels nens i nenes que es percebia en la major part dels acords de subrogació.

Darnovsky i Beeson assenyalaren, però, que l'ús de gàmetes de tercers –òvuls o esperma comprat- en la subrogació no té cap correlació directa amb l'adopció. Tanmateix, Cahn afirma que per a l'estudi de les tècniques de reproducció assistida (TRA), l'adopció proporciona importants lliçons, si el nen o nena no està relacionat genèticament amb un o ambdós pares. En tot cas, els qui participaren del Fòrum varen expressar la seva preocupació

per la manca d'informació basada en l'evidència sobre els riscos a curt i llarg termini de la manipulació hormonal dels sistemes endocrins de les proveïdores d'òvuls –fent del consentiment informat quelcom veritablement problemàtic-. Així mateix, quan es tracta del problema de l'accés a la informació, es poden tenir en compte les lliçons apreses amb les persones adoptades per prevenir algunes dificultats. Per exemple, a l'Índia, les gestants dels processos de subrogació i els i les donants de gàmetes no apareixen actualment en cap registre mèdic o de naixement dels nens o nenes resultants, la qual cosa dificulta-

rà establir contacte en el futur –dificultat que també és freqüent per a les persones adoptades– una raó per la qual les organitzacions d'adoptats-es han advocat de cara a una millor conservació dels documents a fi de facilitar les recerques de les famílies de naixement.

Els participants van coincidir que és important atendre tant als drets de la infància com als de les dones en les polítiques d'adopció internacional i de subrogació.

La subjectivitat de l' "Interès Superior": reflexions dels poderosos?

En el Fòrum es va debatre sovint sobre la construcció de l' "Interès Superior" dels nens i nenes en un esforç per esclarir què hauria de significar exactament aquest concepte en l'adopció internacional i en els acords de subrogació. La dificultat rau que és problemàtic basar en l' "Interès Superior" les decisions fonamentals de la vida d'un nen o nena quan són els seus interlocutors en adopció o subrogació els qui el defineixen i mai el propi nen o nena. A més d'estar construïts per processos hegemònics, els interessos dels nens solen entrar en conflicte amb els dels seus pares, una circumstància sota la qual, com indicà Högbacka, existeix el risc que l' "Interès Superior" reflecteixi valors, nocions de gènere i classe dels poderosos.

Etnocentrisme i desigualtat en l' "Interès Superior"

Els qui participaren del Fòrum varen assenyalar que la construcció de la "família" en el Conveni de La Haia és occidental, neolocal i heteronormativa, la qual cosa pot influir en els criteris per determinar l' "adoptabilitat" d'un nen, així com

les qualificacions de la família adoptant. Aquesta construcció occidental de la família sol contrastar amb les tradicions de cura infantil informal i de família extensa en molts països d'origen –especialment a l'Àfrica, on la circulació d'un nen entre els parents i la comunitat rares vegades implica una ruptura de les relacions amb els pares biològics o una renúncia als seus drets parentals–. Poques famílies africanes de naixement que van cedir els seus fills per a l'adopció internacional, van entendre que les seves accions tenien implicacions legals permanents i profundes, en part, perquè equiparen l'adopció amb les seves tradicions culturals de circulació de la infància i/o perquè poques vegades se'ls presenta com una disposició permanent. A més, les primeres famílies no estan composades només per mares, sinó també per pares, tiets, germans, avis i altres parents. Per tant, determinar l'adoptabilitat en el marc del Conveni de La Haia requeriria d'una contextualització local de les pràctiques de cura de nens i nenes en famílies extenses als països d'origen.

Aquestes consideracions culturals tenen conseqüències no només en la deter-

minació de l'adoptabilitat sinó també per a la determinació de la subsidiarietat. Si bé hi va haver consens en l'ambigüitat de la subsidiarietat, els qui participaren del Fòrum discreparen sobre si era apropiat que el Conveni de La Haia donés prioritat a l'adopció internacional enfront de la institucionalització als països d'origen. Els i les participants van concloure que el principi de subsidiarietat és apropiat solament si està "subordinat a l'interès superior del nen o nena" a fi d'evitar-ne el maneig per part de les famílies i les agències demandants d'adopcions. Malgrat les salvaguardes que preveu el Conveni de La Haia per obtenir el consentiment de les famílies de naixement, existeix el perill que, en molts casos, la subsidiarietat sigui una paraula buida que pugui ser vista per algunes agències d'adopció com una amenaça a la continuïtat de les adopcions. Això condueix a la marginació de les famílies d'origen així com d'altres solucions nacionals. Tot i que Van Loon assenyala en la seva ponència que el Conveni de La Haia posa, intencionalment, en mans dels països d'origen la determinació de la subsidiarietat per restaurar el control sobre el procés, ac-

tualment a la pràctica és clar que a molts països els manca la capacitat per aplicar l'esmentada determinació sense pressió externa dels països receptors –especialment si no han signat el Conveni de La Haia, però també quan tot i ser signataris del conveni, els manquen els recursos i unes directrius clares per a la seva implementació i per a un suport tècnic-. En el context de les desiguals relacions globals de poder, la subsidiarietat pot ser una carga difícil per als països d'origen mal equipats. Per tant, el Conveni de La Haia, inadvertidament, pot contribuir a perpetuar les desigualtats. Fins i tot quan els països d'origen estan involucrats en les decisions sobre adoptabilitat, les opinions i preocupacions de les persones adoptades i de les primeres famílies –especialment les mares de naixement-, solen ser excloses de les narratives dominants de l'adopció. Els qui participaren del Fòrum coincidiren que, si volem evitar adopcions innecessàries, cal corregir no solament allò "micro", sinó també les desigualtats a nivell mundial que les precipiten i recolzar els esforços internacionals centrats en la preservació del nen o nena i la seva família, el benestar i la protecció. D'altra

manera, l'adopció internacional acabarà sent "una solució permanent a un problema temporani".

Cap a una comprensió més dinàmica de l' "interès superior"

El significat de "interès superior" en el discurs de l'adopció ha canviat històricament, així com també s'han modificat les idees sobre l'adopció. Si alguna vegada es va pensar que la "ruptura neta" amb les famílies de naixement era en funció de l' "interès superior", l'adopció oberta és actualment la pràctica habitual als països del nord global, mentre que la majoria de

les adopcions internacionals es mantenen 'tancades'. Richards assenyala que les adopcions tancades no són en funció de l' "interès superior" de la persona adoptada, ni de la primera família, ni tampoc de la família adoptiva. Malgrat la seva complexitat, els qui participaren del Fòrum incitaren a una major apertura en l'adopció internacional.

Així mateix, hi va haver consens que els estàndards en adopció internacional han de reflectir una comprensió més dinàmica de l' "interès superior", en tant que aquest es modifica en el decurs de la vida de la persona adoptada. Per tant, és crucial incloure les persones adoptades –nens i adults– en la construcció de polítiques que determinin el seu propi interès superior.

De l'Interès Superior als Drets de la Infància

Els qui participaren del Fòrum emfatitzaren el fet que l' "interès superior" no s'ha de veure com una abstracció, sinó més aviat com una pràctica, un procés de presa de decisions responsables que canvien a través del temps i que "considera el nen o nena com a individu enfront del qual es prenen decisions en el seu nom", tal i com va indicar Richards. Nigel Cantwell

assenyalà que l' "interès superior" ha estat manipulat i se n'ha abusat per reflectir els interessos d'interlocutors i famílies adoptives, per la qual cosa ens hauríem de centrar en els drets de nens i nenes. Una guia integral com la suggerida en la publicació d'UNICEF de Cantwell del 2014 podria ajudar a concretar els conceptes d' "interès superior" i subsidiarietat.

La guia podria incloure la sincronització, l'avaluació de riscos, el benestar de què es disposa al país d'origen, definicions locals d'adoptabilitat, necessitats particulars, contacte familiar i reunificació, i preservació de la informació. En tots aquests casos, les Autoritats Centrals podrien desenvolupar un paper important.

L' "interès superior" de la infància en la subrogació comercial internacional

En notable contrast amb l'adopció, les converses sobre l' "interès superior" de la infància en la subrogació comercial internacional estan començant. Pot semblar difícil tenir en compte els drets de nens i nenes que encara no han estat concebuts, però és imprescindible considerar l' "interès superior" dels infants nascuts a través de subrogació.

Tot i que se'n sap poc de les conseqüències mèdiques per als nens i nenes nascuts per subrogació, alguns estudis indiquen un elevat risc d'anomalies fetals a causa de la fertilització in vitro. Com adverteix l'OMS, en subrogació, els riscos de salut s'agreugen (de quatre a cinc vegades) després del naixement per la transferència immediata a les famílies d'intenció, de manera que ni els nens i nenes ni les gestants perceben els beneficis per a la salut associats amb la lactància i altres connexions psicològiques entre nou nats i mares de naixement.

Per bé que moltes subrogants citen l' "interès superior" dels seus propis fills i filles –el desig de donar-los una millor educació, llar o menjar– com a motivació per a la subrogació comercial, aquests fills i filles poden patir efectes adversos per causa d'aquesta pràctica en deixar-los a càrrec de tercers –veïns o parents que no necessàriament en tenen cura adequadament– perquè les seves mares puguin portar a terme un embaràs. A les subrogants no se'ls sol permetre visitar els seus fills i filles i aquests no sempre poden fer-ho quan l'embaràs progressa. Això pot derivar en ansietat per separació i, fins

i tot, por a l'abandonament quan "veuen als seus pares entregant voluntàriament el nen acabat de néixer". Rotabi i Goswani assenyalaren que durant una entrevista amb una mare subrogada a Guyarat, Índia, el seu fill de set anys els va interrompre dient: "No necessitem els diners; ens podem quedar el meu germà?"

Identitat, apertura i la importància de la informació

Aspectes com la manera en què les subjectivitats de les persones són modelades per les experiències d'adopció i subrogació, així com la disponibilitat de la informació –des d'etapes inicials i durant tota la vida–, donen lloc a recomanacions sobre una major apertura en adopció i subrogació internacionals. Tot i que els adoptats no sempre s'identifiquen com a 'orfes' o 'adoptats', és important reconèixer que l'adopció influeix profundament en la identitat. Per això, cal evitar la patologització de l'adopció.

Els serveis pre i postadopció podrien tenir un paper més continuat en el camí de les persones adoptades a través de la seva formació identitària. Com que l'adopció internacional també sol ser interracial

i intercultural, Richards manifesta que els grups de recolzament en adopció solen centrar-se en activitats que pretenen relacionar els nens i nenes adoptats amb les seves cultures d'origen, la qual cosa no hauria de portar a assumir que aquestes activitats els ensenyen com respondre al racisme als països d'adopció. Els qui s'ocupen dels estudis psicosocials de les famílies candidates i ofereixen recolzament postadoptiu –incloses les organitzacions informals– podrien parlar més atenció a les dimensions que adquireixen les diferències racials i culturals per tal d'ajudar els adoptats i les seves famílies a enfrontar-les de manera positiva.

Tanmateix, en l'adopció internacional, les primeres famílies segueixen sent una "dimensió oculta" per la qual cosa els qui implementen el Conveni de La Haia podrien esforçar-se més en reconèixer la importància de la família extensa, particularment a l'Àfrica. Per les persones adoptades internacionalment, tietes, tiets i germans poden convertir-se en les fonts potencials més importants per saber més sobre les pròpies identitats a través de les seves famílies d'origen.

Encara és aviat per saber els efectes

psicològics a llarg termini del fet de néixer a través de la subrogació i se sol assumir que aquests nens i nenes, particularment els que estan vinculats genèticament a les seves famílies, probablement no vincularan les seves identitats a les circumstàncies del seu naixement. Tanmateix, però, al igual que s'ha desestimant el desig de les persones adoptades a saber més de les seves famílies d'origen quan es fan grans, s'està observant que les persones nascudes per donació de gàmetes o embrions volen saber més sobre les persones proveïdores i potser, fins i tot, establir alguna mena de relació amb elles. Darnovsky i Beeson es pre-

gunten: "Quin paper haurien de tenir, o se'ls hauria de requerir, als intermediaris en aquest tipus de situacions?" Aquestes qüestions s'accentuen en els acords de subrogació comercial quan la gestant viu en un país i, sovint té també un origen ètnic diferent al del nen o nena i la seva família d'intenció.

Malgrat que els estudis mostren que les adopcions obertes beneficien potencialment les persones adoptades i les seves famílies adoptives, la majoria de les adopcions internacionals romanen tancades, amb ruptura plena dels primers llaços. Els i les participants del Fòrum es manifestaren contraris al model de la "ruptura neta",

dominant en l'adopció internacional. Com a premissa no solament es basa en nocions occidentals de paternitat exclusiva i nuclear, sinó que estableix els termes en els quals aquestes connexions adquireixen un significat, borra els orígens i nega la importància de les primeres famílies, la qual cosa pot (re)traumatitzar les persones adoptades.

Tot i existir barreres per a l'apertura –la distància, l'idioma, la cultura i desigualtats entre famílies adoptives i d'origen–, el model 'ruptura neta' afecta desproporcionadament les famílies d'origen, perquè, efectivament, no poden sol·licitar informació sobre els seus fills o filles, per la qual cosa sovint pateixen de pena o depressió. Algunes gestants subrogants expressen sentiments similars de separació cap als nens o nenes que han donat a llum i anhelen tenir notícies d'ells molt de temps després de la renúncia. L'anonimat obligatori priva els proveïdors i la progènie de la possibilitat ja no només d'una futura reunió, sinó també de conèixer els riscos per a la seva salut de possibles malalties hereditàries.

Algunes famílies adoptives col·laboren amb què els seus fills i filles busquin la

família biològica, però en el moment en què una persona adoptada pot fer-ho, és possible que el camí per dur a terme la recerca sigui decebedor. Per això, els qui varen participar del Fòrum aconsellaren la conservació de la informació que permetria de contactar amb les famílies d'origen. I també podrien contribuir a això les agències i autoritats centrals, les quals podrien ajudar a iniciar el contacte entre les persones adoptades i les seves famílies d'origen, tal i com ja es dona a molts països en l'adopció nacional. Per protegir els drets de totes les parts involucrades, el significat d' "adopció oberta" s'ha d'explicitar en termes legals i informals.

Les persones adoptades o nascudes per subrogació també tenen dret a rebre informació sobre els seus orígens. Les famílies de naixement i adoptives, així com les gestants i les famílies d'intenció, necessiten informació precisa per poder prendre decisions i preparar-se adequadament per a les conseqüències. Tanmateix, massa sovint la informació que tenen sol ser escassa i la que proporcionen els intermediaris és inexacta o, fins i tot, falsa. A vegades aquesta informació és intencionalment esborrada, com quan als

certificats de naixement solament consten els pares adoptius o els d'intenció, però no es mencionen les mares de naixement ni qui són els proveïdors de les gàmetes o els embrions. Les agències d'adopció solen veure's desbordades per les peticions de les persones adoptades d'informació sobre les primeres famílies posant sobre la taula la qüestió de si aquestes agències són part del problema o de la solució, en tant que sovint solen estar involucrades en l'ocultació o supressió de la informació. Les agències que negocien els acords de subrogació internacional també han estat criticades per proporcionar informació incompleta, insuficient o inexacta, tant a les famílies d'intenció com a les gestants. Darnovsky i Beeson van concloure que com que els intermediaris no solen formar part d'empreses estables, els registres dels governs centrals haurien de ser la millor opció per tal de preservar els registres de naixements dels qui posteriorment desitgin informació precisa sobre els seus orígens.

Els efectes de la comercialització

La combinació de pobresa i beneficis potencials de l'adopció internacional i la su-

brogació afavoreix l'aparició d'un mercat global. Per això, els qui participaren del Fòrum coincidiren que les desigualtats mundials i les forces del mercat han de ser reconegudes tant en l'adopció internacional com en la subrogació comercial. Les condicions estructurals de pobresa i la manca d'alternatives de recolzament a les dones, pot conduir-les a participar en la subrogació i a renunciar als seus fills o filles, a vegades sota circumstàncies d'estrès temporal, però amb conseqüències emocionals per tota la vida. Al mateix temps, la pobresa estructural fa que poblacions vulnerables siguin més susceptibles a l'explotació perquè en treguin més profit els intermediaris de l'adopció i la subrogació.

Malgrat que la Convenció dels Drets de la Infància assenyalà que la pobresa no era una justificació suficient per remoure els nens i nenes de les seves famílies o buscar famílies adoptives, els pares i mares que han renunciat als seus fills o filles i les gestants mencionen regularment la pobresa com a principal motivació de les seves accions. Fins i tot l'increment de les adopcions amb necessitats especials solen estar estimulades per la pobresa i l'estig-

ma als països d'origen i el decreixement de l' "oferta" de bebès i nens sans. Les adopcions internacionals actualment costen entre 25.000 i 40.000 dòlars EUA i la indústria de la subrogació global arriba a més de mil milions de dòlars anuals. En ambdós casos, els intermediaris són els qui obtenen els majors beneficis. Com manifestaren Darnovsky i Beeson, en països com Estats Units, Guatemala i Mèxic, "els incentius financers animen algunes persones que han treballat en agències d'adopció internacional a canviar el seu enfocament cap a la subrogació", la qual cosa té implicacions en el tràfic de persones, una preocupació present des de la gènesi del Conveni de La Haia.

Si bé les pràctiques d'explotació en adopció internacional solen estar documentades, les qüestions d'explotació en gestació subrogada són més difícils de determinar perquè, com a condició prèvia a l'embaràs, a les dones se'ls demana el consentiment per cedir el nen, una decisió que sol estar condicionada per la pobresa extrema i la manca d'opcions.

Tanmateix, és evident que l'adopció i la subrogació s'han comercialitzat i que els incentius financers han originat

pràctiques poc escrupoloses a pesar que els estàndards i les regulacions com el Conveni de La Haia estaven vigents. El Conveni de La Haia prohibeix expressament els "guanys financers indeguts" en adopció, aspecte desenvolupat posteriorment a la Guia de Bones Pràctiques del Conveni de La Haia (2008; 2012). Però, això significaria que hi ha condicions sota les quals els guanys financers són "adequats"? Segons el Conveni de La Haia, "...la falta de claredat i coherència en decidir què és "raonable" ha (de)generat en situacions en les quals a les futures famílies adoptives se'ls requereixen

quantitats excessives per completar una adopció..." sovint amb la complicitat de les agències en el segrest, venda i tràfic d'infants. Les Autoritats Centrals tampoc tenen institucions íntegrament centrades a eliminar i prevenir el frau i el tràfic en l'adopció.

És possible eliminar la transacció econòmica dels processos d'adopció i de subrogació? És imperatiu millorar el sistema de rendició de comptes i incrementar la transparència financera per evitar guanys il·lícits, especialment des de la reducció d'ingressos per la disminució d'adopcions internacionals i l'increment del preu dels estudis psicosocials per avaluar les famílies candidates així com les col·locacions de nens amb necessitats especials.

Les donacions poden establir relacions asimètriques d'obligació i confiança entre donants i receptors. Els orfenats als països d'origen solen ser finançats per individus o organitzacions de països receptors interessats en crear un canal per a les adopcions internacionals. En la seva descripció de la situació actual a Uganda, Mark Riley suggerí que la influència de donants privats impedeix el desenvolupament d'estructures de benestar i protecció dels

nens i nenes. En lloc d'intentar redirigir els fluxos monetaris dins de la indústria de l'adopció, Cantwell va suggerir-ne la total eliminació, així com l'estímul als països d'origen a sol·licitar ajudes per al desenvolupament de l'atenció preventiva i la protecció social de nens, nenes i famílies. Tot i que la Comissió Especial de la Conferència de La Haia 2010 recomanà "una separació clara de l'adopció internacional de les contribucions, donacions i ajudes al desenvolupament", els països d'origen segueixen informant de pressions subtils per augmentar la disponibilitat de nens i nenes per a l'adopció com a condició per rebre els ajuts.

El camí a seguir

Les recomanacions formulades pels participants del Fòrum reflecteixen preocupació pels drets humans bàsics involucrats en adopció internacional i subrogació. És important reconèixer que tractats internacionals com el Conveni de La Haia tenen avantatges i limitacions: les normes mínimes establertes s'haurien d'adaptar i estar incloses en les lleis nacionals, però en ser també documents relativament estàtics, un cop aprovats, no poden modi-

ficar-se fàcilment per reflectir avenços i noves realitats. Mentre que el Conveni de La Haia dirigeix els seus esforços cap a l'adopció internacional, encara no existeix un instrument regulador de la subrogació i podria no ser-hi durant un temps. En tot cas, el que garanteix la pràctica ètica en l'adopció internacional i en la subrogació no és solament la responsabilitat del Conveni de La Haia, sinó també, fonamentalment i primàriament, la de les persones, agències i estats que implementen aquests tractats internacionals.

La disponibilitat d'informació precisa és de vital importància per a la renúncia de les famílies en adopció i subrogació internacionals, moltes de les quals afirmen no entendre massa les conseqüències a llarg termini d'aquestes renúncies. Les gestants comercials i les donants d'òvuls també requereixen d'una adequada explicació dels riscos mèdics i psicològics. Informació, educació i recolzament són també crucials ja que totes les parts involucrades podrien beneficiar-se d'una preparació més adequada, especialment en l'adopció de nens amb necessitats especials; una tendència a l'alça en l'àmbit d'adopcions internacionals.

Disposar de recolzament i preservar la informació rere l'adopció i en la subrogació també és important per a la formació identitària dels nens i nenes procedents d'ambdues realitats. Per tant, les Autoritats Centrals haurien d'assegurar i mantenir l'accés a la informació, a més de preservar els informes sol·licitats pels països d'origen.

En subratllar la necessitat d'informació s'exclou el model de "ruptura neta" en els processos d'adopció i subrogació, perquè obliga a una major apertura i a l'acompliment de la subsidiarietat. Les agències d'adopció han de retre comptes davant del principi de subsidiarietat. Pràctiques poc ètiques per part d'organismes que busquen beneficis podrien estar sent reforçades per l'eurocentrisme del Conveni de La Haia, evident en l'ús de definicions com "família estable" i en la determinació de qui és un "orfe adoptable". Així mateix, el "consentiment informat" és problemàtic en condicions coercitives de pobresa i de polítiques reproductives repressives com la del fill únic a la Xina. És important considerar que l'adopció internacional no alleuja la pobresa, ja sigui a la llar o a nivell nacional. Per tant, la prioritat hau-

ria de ser assistir a les primeres famílies i proporcionar ajudes al desenvolupament als països d'origen. Contràriament, l'adopció internacional seguirà sent una solució permanent a una crisi temporal en les primeres famílies.

Cap al final del Fòrum, moltes persones reflexionaren sobre què significa la mercantilització d'éssers humans en l'adopció i la subrogació. Rotabi va comentar que és una lluita especialment difícil per als qui volen mantenir l'adopció internacional com una opció important per als nens i nenes que realment la necessiten. Part de la resposta depèn de com prevenir l'explotació, protegir les víctimes i enjudiciar els delinqüents reconeixent també els factors macro estructurals, les múltiples desigualtats de classe, gènere, sexualitat, raça i casta que precipiten la mercantilització i l'explotació. En la discussió plenària, Rotabi plantejava com parlar de desigualtats estructurals creant oportunitats per a una tasca que no suposi l'explotació laboral, sinó una feina en la qual les dones realment desitgin involucrar-se perquè haurien manifestat: 'jo estic escollint la millor de les opcions que tinc'.

Establir mesures concretes per afrontar la desigualtat ens porta a qüestions com una millor protecció social per a la preservació de la família als països d'origen, per tal que aquestes puguin suportar les demandes d'un mercat de la reproducció. En considerar com es podria regular la subrogació, els debats del Fòrum ajudaren a recordar les dificultats de regular l'adopció. Malgrat que l'adopció i la subrogació tenen similituds, en tant que per a moltes persones infèrtils són les dues úniques opcions per tenir fills, Darnovsky assenyalà que l'analogia entre ambdues, com altres analogies invocades entorn del treball i, en especial, el treball sexual i els transplants d'òrgans, pot ser tant útil com perillosa, perquè no permet una descripció precisa de les pràctiques de subrogació, per la qual cosa és possible tant revelar com ocultar aspectes de la subrogació comercial internacional.

En subrogació, existeix la perspectiva futurista de modificació genètica que té profundes implicacions ètiques. Concretament, com són manipulats els conceptes de parentiu en les TRA per permetre el flux del lliure comerç. Darnovsky concloué que es necessiten noves categories

per pensar què és la subrogació i no les tenim, per la qual cosa cal estar alerta.

Tot i no oblidar la preocupació per les gestants, s'ha de pensar més enllà del nen o nena com a "producte". La subrogació comercial internacional viola els drets dels nens i nenes a la identitat, la família o la nacionalitat en virtut del que disposa la Convenció sobre els Drets del Nen? Aquesta és una de les àrees en les quals es necessita més investigació.

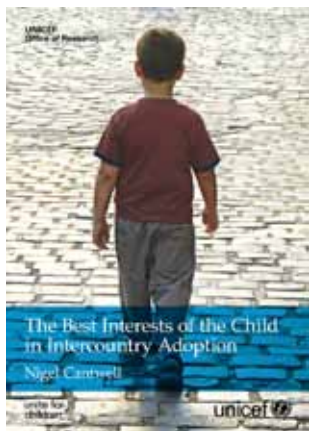
El Fòrum proporcionà un espai per a la informació i el debat en el qual posar en relació coneixements i pràctiques de diverses disciplines, des de la bioètica als estudis de població en treball social per promoure el superior interès de les persones involucrades.

Selman postulà que, encara que l'adopció internacional es parés immediatament, hi ha milions de nens que han estat adoptats, per la qual cosa cal establir les estructures per recolzar-los i informar-los, una voluntat que també s'ha d'adreçar cap a la subrogació, independentment de si es prohibeix o es crea una convenció.

Els qui participaren del Fòrum van marxar amb noves idees d'investigació i

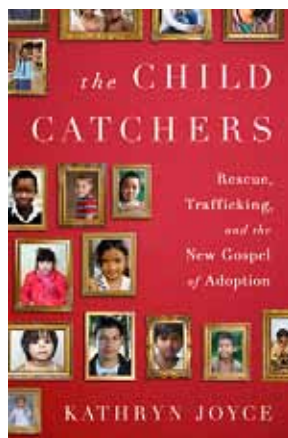
promoció per tirar endavant les qüestions plantejades i varen resoldre redoblar els seus esforços per informar de les polítiques que s'estan considerant en adopció i subrogació, difondre-les a través dels mitjans de comunicació, per fer més eficaç la transmissió del coneixement adquirit en el Fòrum, cosa que espero que també faran els qui llegeixin aquest article.

PER LLEGIR

Cantwell, Nigel (2014)
[The Best Interests of the Child in Intercountry Adoption](#)
 Florència: UNICEF
 Office of Research

En les lleis internacionals de Drets Humans, existeix un acord universal segons el qual, qualsevol decisió que afecti el futur del nen, ha d'estar regida per l'Interès Superior de la Infància. Un principi legal sobre el qual –segons les lleis internacionals– han de basar-se els processos d'adopció perquè la selecció dels pares adoptius és una de les decisions més transcendents i definitives que poden determinar el futur de qualsevol nen o nena. Aquest estudi respon especialment a una pregunta clau: què ha de permetre una política, pràctica, decisió o procediment per considerar que atenta o que respecta l'Interès Superior de la Infància en adopció internacional?

Joyce, Kathryn (2013)
[The Child Catchers: Rescue, trafficking, and the new gospel of adoption](#)
 New York: Public
 Affairs

Almenys als Estats Units, l'adopció ha anat formant part, cada cop més, de l'agenda cristiana conservadora. Per a desenes de milions d'evangèlics, l'adopció és un nou front en la guerra de cultures: una prova "pro vida" de bona fe; una manera en què els cristians reinventen un conservadorisme compassiu en l'escenari global, i un mitjà per complir amb el "mandat diví" d'evangelitzar les nacions. Els líders més influents, ferventment promouen una nova "teologia de l'orfenat", instant els seus seguidors a adoptar en massa, amb poques consideracions cap a les famílies dels "orfes".

Twohey, Megan (2013)
[The Child Exchange: Inside America's underground market for adopted children](#)
 Reuters Investigates

Després d'una exhaustiva investigació de 18 mesos, Reuters detalla la pràctica vigent als Estats Units de "reubicació privada" d'adoptats estrangers no desitjats, a més de les acusacions d'abusos sexuals i físics per part dels tutors. En aquesta sèrie de cinc capítols, s'exposa el testimoni de diversos nens adoptats que varen passar d'un tutor a un altre a través de contactes realitzats en grups de Yahoo i Facebook. Sovint de forma il·legal, els especialistes en aquest tipus de "reubicació privada" s'anuncien i col·loquen els nens amb poc o cap escrutini governamental. En gran mesura, es tracta d'un mercat sense llei.

Cheney, Kristen (2014). [Giving Children a 'Better Life'? Reconsidering social reproduction and humanitarianism in intercountry adoption](#). *European Journal of Development Research*, 26 (2), 247-263.

Aquest article aborda l'adopció internacional (AI) –considerada com un sistema global– des de la perspectiva de l'economia política. I examina com la manera en què a vegades se sol situar el benestar dels nens, en les qüestions centrals sobre el desenvolupament, emmascara un sentimentalisme despolititzant. Considerar l'adopció internacional com a reproducció social més que com a rescat de nens desplaça la tendència dels estudis del desenvolupament a reduir els problemes dels països del Sud. En lloc d'això, Cheney posa de relleu com l'adopció internacional –com a intervenció ostensiblement humanitària– està molt relacionada amb crisis de reproducció social al Nord. Per això, per als estudis del desenvolupament, és molt important qüestionar críticament les suposicions i pràctiques subjacents en els discursos sobre “donar als nens una vida millor”.

PER VEURE

NTV Uganda
(2013)
[Taken & never returned: When adoption profits the middleman](#)

Cada any, molts nens a Uganda són portats a Europa i als Estats Units d'Amèrica per a l'adopció. Els tutors paguen a les firmes locals d'advocats i a les agències de quatre a nou milions de xílings, la qual cosa converteix l'adopció en un negoci rendible. Molts dels pares que lliuraren els seus fills en adopció, sovint consideren que es tracta d'“una oportunitat que només es dona una cop a la vida” i que s'hauria d'aprofitar. Però desafortunadament, alguns s'adonen que els seus fills se n'han anat per sempre.

Child's i
Foundation
(2015)
[Mercy's journey: Transforming an orphanage to family care](#)

Mercy comparteix la seva experiència de convertir-se en òrfena i de com el fet de créixer sota la cura d'una família d'acollida amorosa li va donar l'oportunitat de tenir una vida millor. Després d'assistir a una capacitació sobre la importància de la cura familiar, Mercy va recordar com n'és de beneficiós per als infants dels orfenats créixer en una família amorosa. A partir d'aquí, ella comença un viatge per transformar el que va ser el seu orfenat i aconseguir que s'hi doni una cura més familiar.

Sharma, Surabhi (2013)
Can we see the Baby Bump, Please?
 Índia, 49 min.

L'abast global del turisme mèdic i la subrogació comercial genera una sèrie de clíniques i pràctiques mèdiques a les grans ciutats, però també als pobles petits de la Índia. L'elecció de convertir-se en mare subrogada comporta a vegades tenir que fer front a l'estigma per l'ús del cos. Aquestes dones canvien tant el seu estil de vida així com l'autopercepció de l'embaràs, per la renúncia del nen. Els esforços per invisibilitzar o soscar el significat del treball d'aquestes dones es veu incrementat per les condicions d'explotació en les quals han de negociar les seves vides. A *Can we see the baby bump, please?* s'entrevista a subrogades, doctors, agents, firmes legals i famílies en un intent per comprendre la pràctica de la subrogació comercial en el context indi.

PER AGENDAR

Congreso Iberoamericano
 de Investigación Cualitativa
 en Salud **BARCELONA 5-7 SEPT'16**

Els dies 5, 6 i 7 de setembre del 2016 se celebrarà a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona el VII Congrès Iberoamericà d'Investigació Qualitativa en Salut, el lema de partida és "Ciutadania i transdisciplinarietat: teixint xarxes".

L'esdeveniment, organitzat per la Universitat de Barcelona i el grup AFIN de la Universitat Autònoma de Barcelona, té com a objectiu promoure la investigació qualitativa en salut a Iberoamèrica, tal com es va fer en les anteriors edicions celebrades a Mèxic (2003), Espanya (2005), Puerto Rico (2008), el Brasil (2010), Lisboa (2012) i Colòmbia (2014).

La data límit per a l'enviament de comunicacions és el 31 de març del 2016.

[Més informació](#)